

Ärende: VN/21436/2025

Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av hälso- och sjukvårdslagen, fängelselagen och häktninglagen (vård i livets slutskede och vissa andra ändringar)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentarer om förslagen och motiveringarna som gäller palliativ vård och vård i livets slutskede

Svenska Finlands folkting (Folktinget) tackar för möjligheten att lämna utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av hälso- och sjukvårdslagen, fängelselagen och häktninglagen. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) tar Folktinget ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter, vilket i detta fall innefattar endast ändringarna angående palliativ vård och vård i livets slutskede i 24 § i hälso- och sjukvårdslagen.

Folktinget anser att det med tanke på språkets centrala betydelse i fråga om palliativ vård och vård i livets slutskede, hade varit viktigt att utkastet till proposition i sin helhet skulle ha översatts till svenska.

Bakgrund och målsättning med lagändringarna

Social- och hälsovårdsministeriet föreslår i sitt utkast till proposition att bestämmelserna om sjukvård i hälso- och sjukvårdslagen preciseras genom att det uttryckligen föreskrivs att palliativ vård och vård i livets slutskede hör till de tjänster som välfärdsområdet har ansvar för att ordna. Till lagen ska också fogas definitioner av palliativ vård och vård i livets slutskede. Folktinget välkomnar denna precisering, och anser att det är positivt att den palliativa vården och vården i livets slutskede definieras i hälso- och sjukvårdslagen.

Genom propositionen genomförs de föresatser i regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering enligt vilka:

”Värdigheten i livets slutskede utan lidande och med beaktande av individuella behov säkerställs. Behövliga specialarrangemang för god vård i livets slutskede och palliativ vård genomförs oberoende av om vården ges hemma, i servicehus eller på sjukhus, med beaktande av språkliga och kulturella behov och funktionsnedsättningar av olika grad. I författningarna förtydligas rätten till vård i livets slutskede, vilket tryggar en god vård i livets slutskede oberoende av var personen bor eller vårdas. Kompetensen inom och tillgången till den palliativa vården och vården i livets slutskede samt beaktandet av de anhöriga inom den palliativa vården och vården i livets slutskede säkerställs.”

Det ska ses som en stark viljeyttring från regeringens sida att man i regeringsprogrammet har infört en skrivning om att språkliga och kulturella behov och funktionsnedsättningar av olika grad ska beaktas i denna vård. Vidare sägs att kompetensen inom och tillgången till den palliativa vården och vården i livets slutskede ska säkerställas. För att se till att regeringsprogrammets skrivningar förverkligas och den palliativa vården och vården i livets slutskede tillgodoses även på svenska, anser Folktinget att frågorna bör granskas också ur ett språkligt perspektiv och ingå som en del av propositionen.

Angående målsättningarna för de föreslagna förändringarna uttrycker social- och hälsovårdsministeriet i propositionsutkastet att

”De föreslagna bestämmelserna om att palliativ vård och vård i livets slutskede är tjänster som välfärdsområdena har ansvar för att ordna och de föreslagna definitionerna av dessa vårdformer stöder det faktiska genomförandet av vården på ett högklassigt sätt i välfärdsområdena.”

Folktinget konstaterar att även om propositionen inte avser att ändra vårdens innehåll, så uttalar ministeriet explicit att målsättningen med lagändringen är att stödja det praktiska genomförandet av vården och även att se till att det görs på ett högklassigt sätt, dvs. enligt hög, kvalitativ standard och på basen av god praxis. Dessa aspekter öppnas upp i motiveringarna, vilket är värdefullt. Folktinget anser det vara nödvändigt att i propositionen också öppna upp vad detta innebär för att ordna vården likvärdigt på båda nationalspråken.

Rätten att kommunicera på sitt eget språk är centralt i livets slutskede

Folktinget betonar att språket har en oerhört stor betydelse för människor då de är som mest sårbara. Barn, seniorer och personer med demens, funktionshinder, mental ohälsa eller svår smärta är speciellt beroende av service på det egna språket. I livets slutskede är rätten att kommunicera på sitt eget språk helt avgörande för att säkerställa att patientens önskemål och behov förstås och respekteras. Det handlar ytterst också om patientsäkerhet och att undvika missförstånd och direkta fel i vården.

Dessa synpunkter framlades också i ett skriftligt spörsmål i riksdagen i maj 2025 (SS 139/2025 rd). I spörsmålet hänvisade man till regeringsprogrammets skrivning om språkliga och kulturella behov, och frågade hur regeringen ämnar förverkliga att de språkliga rättigheterna säkerställs i vården i livets slutskede och i den palliativa vården. I sitt svar betonade minister Juuso att THL i den nationella rekommendationen om palliativ vård och vård i livets slutskede och i en kvalitetshandbok (2022) lyfte fram betydelsen av att använda sitt eget språk som en del av högklassig service inom vården i livets slutskede. Folktinget uppmanar ministeriet att inkludera denna aspekt i propositionen, i avsnittet där man granskar rekommendationerna och kvalitetskriterierna för vården.

Brister i konsekvensbedömningen angående språkliga rättigheter

Med tanke på hur central rätten att använda det egna språket är i den palliativa vården och vården i livets slutskede, så är det av avgörande betydelse att de språkliga rättigheterna granskas i motiveringarna till lagändringarna, då man går igenom nuläget för vården och bedömer lagändringarnas konsekvenser. En språkonsekvensbedömning saknas helt i utkastet, vilket innebär att man i motiveringarna inte öppnar upp den faktiska situationen inom vården och skillnader mellan språkgruppernas möjlighet att få vård på eget språk, finska eller svenska, i enlighet med bestämmelserna i grundlagen, språklagen och speciallagstiftningen inom social- och hälsovården. Folktinget påminner om att 17 § i grundlagen stadgar om att det allmänna skall tillgodose landets finsk- och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder.

I utkastet citerar ministeriet lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) och hänvisar till 3 § 3 mom. i lagen som föreskriver att "Patientens modersmål och individuella behov samt den kultur som han företräder skall i mån av möjlighet beaktas i vården och bemötandet." Det man inte hänvisar till är följande moment (3 § 4 mom.) i samma lag som är det korrekta med tanke på nationalspråken: "Bestämmelser om välfärdsområdets skyldighet att ordna hälso- och sjukvårdstjänster på finska och svenska finns i 5 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård. (612/2021)". I lagens 5 § 1 mom. stipuleras följande om servicespråk: "Social- och hälsovård ska i tvåspråkiga välfärdsområden ordnas på både finska och svenska så att kunderna blir betjänade på det språk de väljer, antingen finska eller svenska."

Folktinget anser det vara mycket viktigt att man i motiveringarna hänvisar till de korrekta och relevanta lagparagraferna visavi de språkliga rättigheterna på finska och svenska i vården, och ber social- och hälsovårdsministeriet att ändra detta i propositionen.

Folktinget anser att det är en stor brist att man i motiveringarna till lagändringen har förbiset skillnaderna i finsk- respektive svenskspråkigas möjlighet att i nuläget få högkvalitativ palliativ vård och vård i livets slutskede på eget språk och enligt lika grunder. På grund av att en språklig konsekvensbedömning saknas i motiveringarna, uppstår en osäkerhet om huruvida den

finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens behov tillgodoses likvärdigt. Frågor som borde ställas är tex. hur de palliativa centra och hospicevården fungerar på svenska, och har servicestigarna och det multidisciplinära samarbetet utvecklats med tanke på svenskspråkiga patienter? Får patienterna psykosocialt stöd och de anhöriga stöd också på svenska?

Folktingets förslag

På basen av de synpunkter som framförts ovan anser Folktinget att ministeriet, i enlighet med den starka viljeyttring som regeringsprogrammet anför om att ordna palliativ vård och vård i livets slutskede med beaktande av språkliga och kulturella behov och funktionsnedsättningar av olika grad, bör göra följande ändringar i propositionen:

- införa korrekta hänvisningar till lagparagrafer om språkliga rättigheter inom vården, speciellt lagen om patientens ställning och rättigheter (3 § 4 mom.) och lagen om ordnande av social- och hälsovård (5 § 1 mom.)
- göra en bedömning av språkliga konsekvenser, där man i motiveringarna öppnar upp vilka frågeställningar vårdanordnarna bör ta hänsyn till gällande språkliga rättigheter och vård på båda nationalspråken, vilket nu helt saknas i texterna
- göra ett tillägg i förslaget till paragrafändring i 24 § 2 mom. i hälso- och sjukvårdslagen, där sista meningen i momentet skulle lyda: "I enlighet med patientens behov ska palliativ vård och vård i livets slutskede ordnas inom primärvården och den specialiserade sjukvården, med beaktande av språkliga och kulturella behov och funktionsnedsättningar av olika grad."

Kommentarer om förslagen och motiveringarna som gäller valet av vårdenhet

-

Kommentarer om förslagen och motiveringarna som gäller uppföljningen av vårdgarantin inom den specialiserade sjukvården

-

Kommentarer om propositionens konsekvensbedömningar

Se ovan.

Eventuella övriga kommentarer

-

Heikkinen Peggy
Svenska Finlands folkting